

AKADEMIK RUDOLF FILIPOVIĆ

Biografski podaci

Akademik Rudolf Filipović, ugledni anglist i jedan od vodećih lingvista našeg vremena, rodio se 15. rujna 1916. u Zlataru. Osnovnu školu pohađa u Varaždinu, a gimnaziju u Sremskoj Mitrovici. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu diplomirao je 1940. godine engleski jezik i književnost i francuski jezik i književnost. Godine 1945. postavljen je za asistenta u Engleskom seminaru Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Iste godine odlazi kao stipendist u Englesku na postdiplomski studij. Za jednogodišnjeg studija stekao je temeljitu lingvističku naobrazbu, učeći kod vodećih engleskih lingvista. Profesor Daniel Jones, poznati fonetičar i fonolog, osobito je utjecao na njegov dalji znanstveni rad. Uz nastavnički poziv na Filozofskom fakultetu u Zagrebu (Odsjek za anglistiku), sistematski i uporno radi na primijenjenom istraživanju. Godine 1950. imenovan je docentom za engleski jezik, a 1957. godine izabran je i postavljen za izvanrednoga profesora engleskog jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Iste je godine izabran za suradnika Jugoslaven-ske akademije znanosti i umjetnosti. Redovni profesor postaje 1961. godine, te u tom zvanju 1983. odlazi u mirovinu. Kad je 1962. godine otvoren postdiplomski studij lingvistike na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, Rudolf Filipović je njegov prvi voditelj. Od 1967. do 1983. godine direktor je Instituta za lingvistiku Filozofskog fakulteta. Tada je vodio ili koordinirao više istraživačkih projekata. Od 1972. do 1974. godine dekan je Filozofskog fakulteta. Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti izabrala ga je 1973. godine za svojeg izvanrednog, a 1979. za redovnog člana. Od 1978. do 1986. godine tajnik je Razreda za filologiju Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a od 1984. na čelu je Akademijina Zavoda za lingvistička istraživanja. Godine 1985. izabran je za počasnog predsjednika Međunarodne federacije profesora stranih jezika.

Djela

- Gramatika engleskog jezika, Zagreb, 1951.
- Engleski izgovor, Zagreb, 1954.
- An Outline of English Grammar, Zagreb, 1954.
- Englesko-hrvatski rječnik, Zagreb, 1954.
- The Phonemic Analysis of English Loan-Words in Croatian, Zagreb, 1960.
- The English Element in the Main European Languages, Zagreb, 1966.
- Contrastive Analysis of English and Serbo-Croatian — Theory and Practice, Zagreb, 1967.
- Problems of Contrastive Work, Zagreb, 1970.
- Kontakti jezika u teoriji i praksi, Zagreb, 1971.
- Englesko-hrvatske književne veze, Zagreb, 1972.

English Words in European Mouths and Minds, den Haag, 1977.
Englesko-hrvatski ili srpski rječnik, X, prerađeno i prošireno izdanje, Zagreb, 1980.

The English Element in European Languages, Zagreb, 1982.

Teorija jezika u kontaktu, Zagreb, 1986.

Pokrenuo je časopise »Suvremena lingvistika« (1962) i »Strani jezici« (1971).

Bio je glavni urednik časopisa »Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia«, a sada je glavni urednik časopisa »Filologija«.

NAGRADE I ODLIKOVANJA

Republička nagrada »Božidar Adžija« za znanstvenu djelatnost, 1973.

Orden rada sa zlatnim vijencem, 1975.

Republička nagrada za životno djelo na području humanističkih znanosti, 1982.

Orden zasluga za narod sa srebrnim zracima, 1987.

RAZGOVOR S AKADEMIKOM RUDOLFOM FILIPOVIĆEM

Završili ste studij engleskog i francuskog jezika 1940. godine na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Što Vas je navelo da odaberete studij stranih jezika? Koji kolegiji su se tada upisivali i koji profesori su Vam predavali?

— Strane jezike sam, zapravo, učio u srednjoj školi po ondašnjem sistemu. To su bili francuski i njemački. Francuski je bio prvi strani jezik koji sam naučio jako dobro. Imali smo izvrsnog profesora i svi smo znali tako dobro francuski da smo mogli čak i glumiti na njemu. U sedmom razredu gimnazije sam sasvim slučajno dobio od jednog kolege knjigu za samouke, za učenje engleskog jezika, i tako sam počeo učiti engleski jezik. Izabrao sam studij stranih jezika jer sam ih stvarno volio. Htio sam studirati francuski i engleski jezik, ali se u to vrijeme u Zagrebu nije moglo studirati francuski kao prvi glavni predmet pa sam onda upisao engleski kao prvi, a francuski kao drugi glavni predmet. Moja sklonost prema francuskom jeziku bila je toliko velika da sam gotovo više vremena potrošio za studij francuskoga nego engleskoga. Tome je pridonio i prof. dr. Petar Skok, koji je tada bio profesor romanistike. Taj čuveni lingvist i sjajni predavač većinu nas je uspio privući na francuski jezik i lingvistiku. U Engleskom seminaru predavao je prof. dr. Josip Torbarina, koji je u nama razvio veliku ljubav i zanimanje za englesku književnost. Tako se u meni stvorila dvostruka sklonost, prema jeziku i prema književnosti. Odmah nakon rata otišao sam na postdiplomski studij u Englesku gdje sam 1945/1946. bio kod glavnih engleskih lingvista i fonetičara, prije svega kod prof. Daniela Jonesa, koji su usmjerili moj put u budućnost, a to je jezik i lingvistika, specijalno fonetika.

Što je bilo presudno da se posvetite znanstvenoistraživačkom radu?

— Kad čovjek postane asistent na Filozofskom fakultetu, a ja sam to postao 1945. godine, odmah nakon oslobođenja, onda mu je zadatak da se bavi

znanstvenoistraživačkim radom, jer je to uvjet njegova opstanka. Meni je to bilo olakšano zahvaljujući mojim profesorima, prije svega prof. Skoku i prof. Torbarini, koji su u meni već za vrijeme studija razvili sklonost ka znanstvenoistraživačkom radu. Tako sam već tada počeo raditi nešto što mi je poslije poslužilo kao osnova za moju doktorsku disertaciju, tj. za proučavanje veza, dakle komparativističkog studija između francuske i hrvatske i engleske i hrvatske književnosti. Godina dana na postdiplomskom studiju u Engleskoj bila je usmjerena više znanstvenom radu nego stručnom, pa je također imala presudno značenje za moj interes prema znanstvenoistraživačkom radu.

Od samih početaka rada na Fakultetu unapređujete metodiku nastave engleskog jezika pa i ostalih stranih jezika. Na koje ste teškoće nailazili u tom Vašem pionirskom radu?

— Čim sam se vratio iz Engleske, zapravo već i prije nego što sam onamo otišao, dobio sam ponudu da napišem prvi udžbenik za engleski jezik. To je bila takozvana »First English Book«. Naime, tek poslije rata uveden je engleski u naše škole i trebalo je napisati udžbenik. Napisao sam ga bez velikog iskustva u nastavi jer, kao što sam rekao, engleski se nije predavao, ali kako sam ja već za vrijeme studija i pošto sam ga završio podučavao engleski privatno, imao sam stanovite ideje kako bi se taj jezik mogao predavati, pa sam, eto, radeći na toj prvoj vježbenici za engleski jezik, uzeo metodu kojom sam se služio čisto spontano, bez nekih teoretskih postavki. Sasma naravno, vidio sam i osjetio da je govoreni jezik ono što bi trebalo da naša djeca uče, i tu svoju knjigu koncipirao sam upravo tako da sam u samom njenom početku dao dio u obliku konverzacije, koji je čak bio transkribiran. Međutim, recenzenti, koji su tada bili još predratno orijentirani na metodu čitanja i prevođenja, prigovorili su tom dijelu udžbenika, pa je taj dio ispao. Naime, moj pristup nastavi u tom udžbeniku polazio je od fonetike, jer sam u Engleskoj cijelu godinu, zapravo, uz ostale predmete, studirao fonetiku. Glavne ideje i smjerove moga budućeg rada na tom području dao mi je prof. Daniel Jones, direktor Fonetskog instituta u Londonu. Tada sam već mislio da treba uvesti neka pomoćna sredstva u nastavu kako bi đaci mogli naučiti jezik u kojemu nije fonetski i fonološki sistem tako jednostavan. To su bile, zapravo, prve teškoće koje sam imao u uvođenju nastave engleskog jezika u našim školama, i to zato što metodika tada uopće nije bila izgrađena. Zato sam odmah 1947. godine napisao članak »Početna nastava engleskog jezika u našim školama«, u kojemu sam nastavnicima pokazao kako da se služe mojom početnicom »First English Book« i koju metodu da upotrebljavaju. To me je vodilo dalje, pa sam, pod utjecajem mog postdiplomskog studija u Engleskoj, uveo na Filozofskom fakultetu novi kolegij — jedini na cijelom Fakultetu — nastava fonetike engleskog jezika.

Koliko je uvođenje fonetike na fakultet i u srednje škole utjecalo na razvoj i unapređivanje učenja stranih jezika, posebice engleskoga?

— Moj pokušaj da uvedem fonetiku u Engleski seminar urodio je dalekosežnim rezultatima. Naime, studenti koji su se uključivali u taj tečaj bili

su, zapravo, volonteri. Kurs nije bio propisan, nego je bio prepušten studentima da sami odluče hoće li slušati fonetiku ili neće. Prva godina je završila s tako dobrim rezultatima da je već u drugoj godini bilo jasno da se u studiju engleskog jezika mora studirati i fonetika engleskog jezika. Zanimljivo je spomenuti da je taj moj uspjeh s kolegijem fonetike imao tako snažan odjek na Filozofskom fakultetu da su i drugi odsjeci počeli uvoditi fonetiku kao nastavni predmet u svojim seminarima. Međutim, htio bih naglasiti da sam već u tim prvim danima, a to je bilo negdje 1949, napisao nekoliko priloga, članaka ili člančića o primjeni fonetike u nastavi stranih jezika, a 1950. godine mi je pala ideja da bi bilo jako dobro da se na Filozofskom fakultetu osnuje fonetski institut, pa sam te godine napisao članak u kojemu sam tražio ili, bolje reći, upozorio na važnost takvog instituta. Što se tiče razvoja i unapređenja učenja stranih jezika, moram reći da mi je danas posve jasno da se tada nije ni moglo niti smjelo ići drugim putem nego uvođenjem fonetike i fonetske metode u učenju engleskog jezika, jer engleski izgovor, ja bar mislim, nije moguće svladati bez pomoći fonetskog opisa engleskog jezika i bez fonetike kao nastavne metode. Već sam u to vrijeme držao redovni kurs fonetike u dvije godine. Studenti su dobivali ne samo teoretsko znanje engleskog jezika nego su imali i praktične vježbe, u kojima se nije samo korigirao njihov izgovor nego se velika pažnja posvećivala upravo izobrazbi tih studenata kao budućih nastavnika, tj. davale su im se upute kako bi bilo najjednostavnije ili kako je, zapravo, potrebno pristupiti engleskom izgovoru u početnoj nastavi engleskog jezika.

Od Vaših prvih dana pa do danas nastava stranih jezika doživjela je niz promjena u metodama rada i pristupu učenja. Budući da ste prošli sve te transformacijske faze, recite, molim Vas, što se od prijašnjih metoda zadržalo u suvremenoj metodici učenja stranih jezika.

— Prošao sam najaktivnije onu fazu metodike nastave stranih jezika koja je bila direktna metoda i koju smo kasnije nazvali audiovizualna metoda. Ja sam bio jedan od onih autora koji su u suradnji s prof. Guberinom napisali audiovizualne tečajeve nastave stranih jezika. Ja sam, naravno, bio zadužen za engleski jezik. Radeći zajedno u Fonetskom institutu, napisali smo niz tečajeva koji su se bazirali na audiovizualnoj metodi. Moram reći da i danas mislim da ne bi trebalo potpuno napustiti tu metodu, već bi neke njeine elemente i dalje trebalo primjenjivati. Suvremeni razvoj lingvistike i suvremeni razvoj poznavanja jezika zahtijeva da se stare metode moderniziraju. Htio bih naglasiti da se moj rad u 50-im godinama bazirao na audiovizualnoj metodi, ali da sam već tada polazio od principa kontrastivnosti, kada se još uopće nije ni znalo niti govorilo o kontrastivnoj analizi. I moja gramatika i moji udžbenici iz toga vremena već pokazuju jedan moj spontani put ka kontrastivnoj analizi. Tako u knjizi »Engleski izgovor« (1954) zapravo polazim od komparacije dvaju jezika, opisujem hrvatski izgovor i engleski izgovor, te upućujem čitaocu, studente i đake, kako pri učenju izgovora stranog jezika moraju biti svjesni izgovora svog jezika i razlika između tih dvaju izgovora. Tada se pojedini glasovi, akcenti, ritam i intonacija lakše svladavaju. Prema tome, čini mi se da današnji razvoj metodike ide tim putem koji sam ja zamišljao, naime, da se uzme sve ono što je dobro od starih metoda i da se to ugradi u suvremenu metodiku te da se primijene rezultati istra-

živanja suvremenih znanosti, kao što su psihologija i ostale znanosti koje po-
mažu u metodici stranih jezika.

*S obzirom na često mijenjanje stavova o značenju gramatike u ovladavanju
stranim jezikom, koja je, po Vašem mišljenju, stvarna uloga gramatike u
tome?*

— To je doista pitanje koje mi se nametalo kao problem od prvog da-
na. U prvom redu, nikad nisam mislio da se jezik može učiti iz gramatike.
Smatram da je gramatika samo pomoćno sredstvo. S druge strane, mislim
da je audiovizualna metoda otišla u drugu krajnost, gdje se nije obrađivala
gramatika kao gramatika nego se usvajala u obliku specijalnih vježbi. Uvje-
ren sam da ne bi trebalo pretjerivati ni u davanju prevelikog značenja gra-
matici ni u zapostavljanju gramatike. Mislim da je gramatika kao pomoćna
grana u nastavi stranog jezika potrebna i da čak mora biti svjestan sistema
gramatičkog sustava stranog jezika koji on uči. Prema tome, moj bi odgovor
bio vrlo jednostavan. Gramatika je uvijek imala stanoviti udio u nastavi stra-
nih jezika, a u današnje vrijeme, čini mi se, ona je zauzela ono mjesto koje
joj pripada, a to je da se u nastavi stranih jezika gramatika i dalje upotreblja-
va, studira, uči, tumači i da je, prema tome, značenje gramatike otprilike
onakvo kakvo smo joj mi već 60-ih godina u Zagrebu pridavali. Tako je, uosta-
lom, i nastala moja gramatika »An Outline of English Grammar«, koja je
kao priručnik u upotrebi već dugi niz godina. Ona je doista osnovana na kon-
trastivnom pristupu, tj. na poređenju gramatičkog sustava hrvatskog jezika
i gramatičkog sustava engleskog jezika, i mislim da ju je upravo taj pristup
stranom jeziku održao u tako dugoj upotrebi.

*U Vašem dugogodišnjem, plodnom radu napisali ste i izdali niz napisa, knjiga,
udžbenika, kojima se već desetljećima služe učenici i studenti pa i svi oni
koji žele naučiti engleski jezik. U nizu publikacija Vaš veliki Englesko-hrvatski
ili srpski rječnik zauzima posebno mjesto. Kako je nastalo to izuzetno vrijed-
no djelo?*

— Kao što sam na početku rekao, kad sam se vratio iz Engleske, s post-
diplomskog studija, 1946. godine, bio sam zadužen da se brinem za udžbenike
potrebne u nastavi engleskog jezika. Tako sam počeo pisati engleske vježbe-
nice, tako je nastala moja »First English Book« i onda sve ostale knjige, ta-
ko je nastala i moja prva gramatika engleskog jezika 1951. godine, onda je
napisana »An Outline of English Grammar«, 1954. godine. Surađivao sam i
u pisanju »Čitanke iz engleske književnosti«, koja je bila udžbenik za posljed-
nje razrede srednjih škola. Jednoga dana izdavač koji je želio izdati englesko-
hrvatski rječnik zatražio me da moderniziram Lochmerov rječnik iz 1906.
godine. Odmah sam rekao izdavaču da to ne dolazi u obzir jer da je taj rječ-
nik zastario jednako u izboru riječi kao i u bilježenju izgovora engleskih
riječi. Lochmer je bio naš prvi dobar poznavatelj engleskog jezika, prvi
lektor engleskog jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, ali on nije bio
stručno obrazovan i školovan. Stoga sam predložio izdavaču da bi došlo u
obzir samo da se napiše novi, veliki englesko-hrvatski rječnik. Zadužili su me
da dam neki prijedlog i odlučio sam da osnujem radnu grupu koja bi u tako

kratkom vremenu kako je tražio izdavač mogla napisati djelo koje je trebalo da obuhvati otprilike sto tisuća riječi i sto tisuća fraza na više od tisuću do tisuću i dvjesta stranica. Tako je, zapravo, započeo rad na englesko-hrvatskom rječniku 1950. godine. U radnoj grupi, kao što je poznato, sudjelovali su svi nastavnici engleskog jezika u Zagrebu koji su se isticali bilo u praktičnom, bilo u teoretskom znanju. Rad na rječniku trajao je dosta dugo. Nisam se služio Lochmerom, nego sam htio napraviti potpuno novo djelo, pa sam sastavio novu lijevu stranu, to znači izbor engleskih riječi, engleski idiomata, fraza i ostalih elemenata koji ulaze u rječnik. Tako se pojavilo prvo izdanje, 1954. godine. U predgovoru sam, među ostalim, rekao da se rječnik nikada ne može dovršiti. On se, zapravo, samo štampa, dakle, izdaje se u stadiju do kojeg se došlo u momentu kad se knjiga mora tiskati, to je prvostadij ili prvo izdanje toga rječnika. Naravno, nastavili smo rad na skupljanju novih riječi i u toku dvadesetak godina, kroz deset izdanja toga rječnika stvorili novo, potpuno revidirano i modernizirano djelo. Rječnik stalno traži da se modernizira, da se dopunjuje, da se korigira, i to mi, eto, radimo. Ovdje bi bilo zanimljivo spomenuti da sam upravo preuzeo obvezu da za novo izdanje, za koje ne mogu reći kada će izaći, moderniziram fonetsku transkripciju, tj. da uvedem noviju, moderniju fonetsku transkripciju, koja se danas upotrebljava u svijetu. To više nije ona stara transkripcija Daniela Jonesa koju sam ja upotrijebio u prvom izdanju i koju kasnije nisam mijenjao.

Budući da ste uveli princip kontrastivnosti u učenje stranih jezika, recite nam kako je tekao proces afirmacije tog principa te, s tim u vezi, rad na projektu kontrastivne analize?

— Već sam prije spomenuo da su moj »Outline of English Grammar« i, još više, moja knjiga »Engleski izgovor« bazirani doista na principima kontrastivne lingvistike, tj. da se u opisu stranog jezika, u nastavi stranog jezika polazi od materinskog jezika pa, prema tome, meni je ta metoda, iako je tada nisam zvao kontrastivna analiza niti kontrastivna lingvistika, bila vrlo dobro poznata. I kad se negdje 1968. godine pojavila prilika da se angažiram u velikom zadatku, u vezi sa sklapanjem ugovora između SAD i Jugoslavije o suradnji u nastojanju da se unaprijedi nastava engleskog jezika u Jugoslaviji, tada sam dobio zadatak da organiziram jugoslavensko-američki projekt kontrastivne analize. Taj naš rad na kontrastivnoj analizi u tim prvim godinama imao je velik odjek u našoj zemlji, tako da nije bilo uopće teško lansirati tu novu metodu u nastavi stranih jezika. Uspjeli smo objaviti veliki broj publikacija, a objavio sam i velik broj članaka u stranim časopisima, tako da su se naši nastavnici vrlo brzo upoznali s principima kontrastivne analize. Tečajevi koji su bili organizirani za unapređivanje znanja profesora stranih jezika nisu nikad bili bez predavanja o kontrastivnoj analizi. Uvijek su me zvali da govorim upravo o kontrastivnoj analizi i njezinoj primjeni u nastavi stranih jezika. Godine 1968. u Zagrebu je održan međunarodni kongres profesora stranih jezika, na kojemu je, uz ostale probleme u nastavi stranih jezika, bila zastupljena i sekcija o kontrastivnoj analizi, pa su svi prisutni jugoslavenski profesori, a i oni iz Evrope, dobili vrlo dobru sliku i dobre upute o tome što je kontrastivna analiza i kako se ona može upotrijebiti u nastavi stranih jezika. Već prve godine uspjeli smo izgraditi

metodu primjene kontrastivne analize u nastavi stranih jezika. Ipak je trebalo proći neko vrijeme, dvije-tri godine, a to je negdje 1970. ili 1971, da objavimo prvi pedagoški materijal, u kojemu smo konkretno pokazali kako se u nastavi stranih jezika u srednjoj školi u obradi pojedinih jezičnih jedinica može uspješno upotrijebiti kontrastivna analiza. Dali smo i konkretni materijal koji se mogao upotrebljavati kao materijal za vježbanje u školama ne samo na nivou osnovnog obrazovanja nego čak i na nivou sveučilišta.

Vaša teorijska dostignuća najbolji su dokaz uspješne povezanosti organizatorske i predavačke aktivnosti sa znanstvenoistraživačkim radom. Kako ste to uspjeli?

— Ne znam kako je do toga došlo, ali moram reći da sam već od prvoga dana rada na Zagrebačkom sveučilištu, a to je od jeseni 1945. godine, s izuzetkom one jedne godine kad sam boravio u Engleskoj, tokom čitavog svog istraživačkog rada, koliko god je on morao biti teoretski i visokoznanstveni, jer je to zahtijevalo Sveučilište i njegov nivo, imao na pameti jednu ideju koju sam, nekiput svjesno, a kojiput nesvjesno, primjenjivao, a to je da sve što radim mora imati stanovitu primjenu. Težio sam da sve ono što postignem u svom istraživanju na neki način bude primjenjivo, ako ne baš u nastavi stranih jezika, a onda barem u izobrazbi nastavnika stranih jezika. Kao najbolji primjer za to mogao bih vam citirati rad na dugogodišnjem znanstvenom projektu »Engleski element u evropskim jezicima«, na kojemu radim već gotovo trideset godina i koji je, uz desetke i desetke članaka i predavanja u Jugoslaviji i u inozemstvu, urodio sintezom toga moga rada, a to je knjiga »Teorija jezika u kontaktu«, koja je izašla 1986. godine. Čak kad sam pisao tu knjigu, kad sam studirao probleme koji se moraju riješiti prije nego što se može napisati knjiga kao što je teorija jezika u kontaktu, nikad nisam zaboravio da su zapravo jezici u kontaktu jedna grana lingvistike, koja nije samo teoretska, nego i primjenljiva. To znači da teorija jezika u kontaktu mora uzeti u obzir i nastavu stranih jezika, tj. usvajanje stranih jezika. I kad god predajem o teoriji jezika u kontaktu, bilo na postdiplomskom studiju, bilo na seminarima, uvijek sam isticao da, zapravo, nastava stranih jezika leži upravo na toj teoriji, da se ta teorija osniva na dvojezičnosti, a dvojezičnost je problem koji rješavaju nastavnici stranih jezika svakodnevno u svome nastavničkom radu. Prema tome, moje zanimanje za znanstveno istraživanje i moj rad na njemu nikada me nisu sprečavali da primijenim rezultate toga rada u praksi, a istovremeno, moram naglasiti, kad god sam radio nešto praktično za unapređenje stranih jezika, bilo pišući udžbenike, bilo priručnike gramatike i fonetike, ili držeći praktična predavanja profesorima stranih jezika, nikad nisam smatrao da je to nekorisno za moj istraživački rad. Ovdje bih htio spomenuti jedan primjer. U svojoj knjizi »Teorija jezika u kontaktu« riješio sam jedan od najtežih problema, princip primarnosti i sekundarnosti u teoriji jezika u kontaktu, a iznio sam ga prvi put u jednom predavanju svojim studentima drugoga stupnja, dakle u praktičkoj nastavi.

Pokrenuli ste časopis »Suvremena lingvistika«, 1962. godine, i bili ste u početku njegov glavni urednik. Recite nam nešto o svom radu na području lingvistike.

— Kao rukovodilac Zagrebačkog lingvističkog kruga, koji je osnovan 1955. godine, pokušavao sam da dobijemo časopis, glasilo Zagrebačkog lingvističkog kruga. Kad to zbog finansijskih razloga nije uspjelo, napravio sam kompromis, tj. sastavio sam »Suvremenu lingvistiku« br. 1 u formi časopisa a štampali smo je kao skripta Zagrebačkog sveučilišta. Tako je nastala »Suvremena lingvistika« koja je, kao što znate, postigla velike uspjehe u daljem radu naših mladih lingvista a, naravno, i u populariziranju rezultata njihovog rada. Ja sam se već i kao urednik »Suvremene lingvistike« i kao nastavnik Filozofskog fakulteta morao znanstveno baviti lingvistikom, pa se moj rad najviše i najčešće kretao u okviru znanstvenih projekata koje sam organizirao u toku svoga rada. Najvažniji moj projekt koji sam organizirao bio je »Engleski element u evropskim jezicima«, koji se razvio u međunarodni projekt. U njemu sam proučavao jezične dodire. Godine 1968. organizirao sam Kontrastivni projekt, koji vodim i danas. Taj mi je projekt bio najveći i najbolji stimulans u istraživačkom radu. Iako sam se u okviru lingvistike specijalno bavio fonetikom i fonologijom, semantikom i sintaksom, moj se rad, ipak, u posljednjih desetak godina koncentrirao na ta dva projekta ili, bolje rečeno, na te dvije grane lingvistike, od kojih bih jednu nazvao kontrastivna lingvistika, a drugu lingvistika jezičnih dodira ili, kako se danas često kaže, kontaktna lingvistika. U svom radu uvijek sam imao pred očima naš zajednički cilj, a to je da dademo svoj doprinos evropskoj ili svjetskoj lingvistici, onoliko koliko možemo, a bez lažne skromnosti, mogu reći da su oba projekta dala dobro rezultate, koji su primljeni u svijetu i koji su ušli u literaturu i u svjetsku lingvistiku.

Od osnutka časopisa »Strani jezici«, od 1971. pa do 1976. godine bili ste njegov glavni urednik. Kako je došlo do pokretanja tog časopisa?

— U okviru Hrvatskog filološkog društva postoji Sekcija za strane jezike, koja je imala zadatak da se brine o daljem usavršavanju nastavnika stranih jezika. Ta briga za unapređenje nastavničkog kadra i njihova znanja, da im se pruži pomoć u nastojanju da se usavršavaju u struci ponukala me je jednoga dana da pomislim na to da bi bilo dobro da pokrenemo i časopis za profesore stranih jezika, praktičare kojima je potrebna teoretska pomoć, ali i pomoć u praktičnome radu. Tako smo upravo u okviru Hrvatskog filološkog društva i Sekcije za strane jezike počeli razgovarati o tome kako bi bilo da pokrenemo takav časopis. »Strani jezici« nisu u samom pokretanju pružali velike teškoće, jer je bilo dovoljno razumijevanja na strani onih koji su nas trebali finansijski pomoći. Bilo je i dovoljno zanimanja među stručnjacima za strane jezike za to da se osnuje časopis, da se formira redakcija i da se pozovu na suradnju svi oni za koje mislimo da imaju što reći u tom području. Tako se taj naš časopis pojavio 1971. godine. On je neprekidno izlazio bez ikakvih problema bilo u finansijskom pogledu, bilo u pitanju suradnje. Važno je reći da je taj časopis, u vrijeme kad je bio pokrenut, bio jedan jedini časopis te vrste, pa je zato i interes za taj naš časopis i izvan naše republike bio dosta velik.

Član ste mnogih evropskih i svjetskih lingvističkih i fonetskih društava, bili ste predsjednik Međunarodne federacije profesora stranih jezika (FIPLV) i

Evropskog lingvističkog društva. Koji je Vaš najveći doprinos toj međunarodnoj aktivnosti?

— Kad sam 1965. godine na kongresu Međunarodne federacije profesora stranih jezika u Uppsali izabran za potpredsjednika te Federacije, postigli smo do te godine već dovoljno uspjeha i u Jugoslaviji i u svijetu s našim radom na unapređenju nastave stranih jezika i u teoriji i u praksi da organiziramo deseti, jubilarni međunarodni kongres te Federacije. Kongres je održan u Zagrebu od 5. do 9. travnja 1968. godine, i mislim da je upravo organiziranje tog kongresa i dovođenje u Zagreb najvećih stručnjaka u području, ne samo nastave stranih jezika nego i lingvistike, a specijalno one lingvistike koja je vezana uz nastavu stranih jezika, a to je lingvistika jezičnih dodira ili kontaktne lingvistike, zapravo, naš najveći doprinos međunarodnoj aktivnosti. Time smo, i naša država, i naša republika, i grad Zagreb, i mi svi lingvisti u Zagrebu došli u najuži kontakt sa svjetskim lingvistima. Prvo plenarno predavanje na tom kongresu održao je tada vodeći stručnjak jezika u kontaktu i dvojezičnosti prof. Einar Haugen s Harwardskog univerziteta. Međutim, želio bih spomenuti da smo mi tada, organizirajući kongres u Zagrebu, dobili i vođenje te Međunarodne federacije. Prema tome, Jugoslavija je bila odgovorna za njezin dalji rad. Još bih htio spomenuti da je upravo na tom zagrebačkom kongresu osnovano Međunarodno društvo nastavnika njemačkog jezika, koje će ove godine proslaviti dvadesetu godišnjicu postojanja, čini se upravo u Zagrebu, sa simpozijem i svečanim sastankom. U ovom pitanju trebalo bi dotaknuti velik uspjeh koji sam postigao vodeći tu Međunarodnu federaciju, a to je da sam uspio u toku trogodišnjeg mandata uključiti istočnoevropske zemlje u članstvo Federacije. Što je još važnije, ne samo uključiti, već sam ih uspio toliko povezati da su iščezli svi oni nesporazumi između zapadnih zemalja i istočnih zemalja na području nastave stranih jezika, pa čak i teorije i metodike. Smatram da je to doista veliki doprinos međunarodnoj aktivnosti. Od toga vremena ta se Federacija širi. Od našeg vremena, kad je imala 36 članova, danas obuhvaća čak oko 50 članova, i to ne samo društava stranih jezika pojedinih zemalja nego i sva ona specijalna društva kao što je i Međunarodno društvo profesora njemačkog jezika, profesora talijanskog jezika, profesora španjolskog jezika i tako dalje. Kad je meni prestao mandat predsjednika te Međunarodne federacije, onda su me kolege u Federaciji kandidirali za počasnog predsjednika i izabrali za prvog počasnog predsjednika Međunarodne federacije. To ne smatram svojim osobnim uspjehom niti nagradom za moj rad, nego smatram nagradom za međunarodni doprinos koji smo mi kao zemlja dali upravo u tom času kad je trebalo tu Federaciju proširiti i na istočnoevropske zemlje. Iz Evrope je članstvo preneseno u Aziju, u Ameriku i u Afriku, pa danas Federacija ima članove sa svih pet kontinenata.

Koji Vam je od Vaših mnogobrojnih uspjeha pružio najviše osobnog zadovoljstva?

— Nikada nisam smatrao svoje uspjehe samo svojim djelom, pa se, prema tome, nisam nikada radovao onim uspjesima koje sam baš sam posti-

zao, već mi je uvijek bilo zadovoljstvo što sam mogao okupiti oko sebe suradnike, pa su onda naš zajednički rad i rezultati na tom zajedničkom radu bili i meni osobno zadovoljstvo. Ipak mi se ovaj čas čini da mi je najveće zadovoljstvo pružio znanstveni projekt koji sam spomenuo u toku našeg razgovora, a to je projekt »Engleski element u evropskim jezicima«. Počeo sam 1958. godine na proučavanju jezičnih dodira između hrvatskoga i engleskoga, kako se oni zapravo reflektiraju u adaptaciji anglicizma u hrvatskome. Za deset godina proširio sam taj rad na još nekoliko evropskih jezika, organizirao sam projekt koji je dobio financijsku pomoć republike, osigurao sam međunarodnu suradnju i, što je najvažnije, uspio taj projekt prikazati svjetskoj javnosti na velikom broju međunarodnih skupova, održavši velik broj predavanja i objavivši velik broj članaka. Tako sam nakon 25 godina doista teškog rada, ali rada s puno zadovoljstva, uspio eto, izgraditi novu teoriju korak po korak, novu teoriju jezika u kontaktu, a koja je objavljena u knjizi **Teorija jezika u kontaktu**. Ako me pitate za moje osobno zadovoljstvo iz ovoga cijeloga rada, mogu reći da mi je bilo veoma drago kada sam o toj knjizi govorio na kongresu Evropskog lingvističkog društva u Skopju godine 1986. i kada su mi poslije diskusije i velikih razgovora o toj novoj teoriji pristupili predstavnici dvaju zapadnoevropskih izdavača, jedan iz Savezne Republike Njemačke, a drugi iz Nizozemske, i izrazili želju da objave englesko izdanje te moje knjige. Mislim da je to, doista, u sklopu tog projekta, moje osobno zadovoljstvo, a moram reći i interes da se ovaj naš rad na taj način približi i drugim jezicima, odnosno stručnjacima iz drugih zemalja.

I, na kraju, recite nam nešto o svojim radnim i stvaralačkim planovima.

— Cijeli život imao sam mnogo planova za svoj znanstveni rad. Nisam siguran da sam sve svoje planove realizirao. Neposredni su moji planovi da dovršim knjigu koja će biti, zapravo, nastavak na moju knjigu **Teorija jezika u kontaktu**, a zove se **Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo — razvoj — značenje**. U toj knjizi biti će objavljen, kao drugi dio te knjige, etimološki rječnik anglicizama u hrvatskom ili srpskom jeziku. To je analiza anglicizama bazirana na mojoj teoriji jezika u kontaktu kako se ta teorija može primijeniti na jednom jeziku, a to je naš jezik. Ali moj plan za ovo petogodišnje razdoblje preda mnom zapravo je nastavak rada na rječnicima anglicizama u evropskim jezicima koji bi bili, zapravo, osnova moga planiranog djela, etimološkog rječnika anglicizama u evropskim jezicima. Taj rječnik bi trebalo da sintetizira dvadesetak pojedinih rječnika. Prvi bi bio ovaj moj, koji se objavljuje u ovoj knjizi »Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom«, a sada upravo radimo na rječnicima anglicizama u ruskom, njemačkom, francuskom, švedskom i rumunjskom jeziku. Ti rječnici će biti gotovi najviše za dvije godine, poslije toga bi slijedili ostali evropski jezici, da bi se onda konačno mogao izraditi sinteza etimološki rječnik anglicizama u evropskim jezicima. Da vam ne govorim samo o svojim realiziranim planovima, htio bih vam, na kraju, reći da imam još jedan plan za koji nisam siguran kad će se ispuniti, ali čije bi ispunjenje meni bilo veliko veselje i zadovoljstvo. To je pisanje kontrastivne gramatike hrvatskog ili srpskog i engleskog jezika, koja bi bila,

zapravo, konačni rezultat velikog jugoslavenskog kontrastivnog projekta. Ta gramatika, zapravo, zahtijeva veliki i drugi rad. Prvi njezini obrisi mogu se vidjeti u knjizi koju smo objavili prije godinu i po dana na engleskome, a na našem jeziku bi se zvala »Poglavlja iz kontrastivne gramatike hrvatskog ili srpskog i engleskog jezika«. Planovi su uvijek i velike želje. Hoće li se sve to realizirati, to nitko ne zna, ali mislim da su dobiveni svi uvjeti da se ta dva velika moja plana realiziraju u skoroj budućnosti.

Razgovarala *Vida Nikpalj*